laikotarpio dirbinių. Viduryje dabartinės Progimnazijos gatvės tirtame plote 1 aptiktas medinis ręstas šulinys su XVII a. keramika jo dugne.

The excavations on Raguvėlės and Progimnazijos Streets

The excavations on Raguvėlės and Progimnazijos Streets in Šeduva Old Town were conducted in ten stages, co-ordinating the excavations with the installation of utility line wells. A total of 105 m^2 were excavated at 12 sites on Raguvėlės and Progimnazijos Streets: 65.2 m^2 at eight sites on Progimnazijos Street and 39.89 m^2 at four sites on Raguvėlės Street.

The excavations established that closer to Panevėžio Street in the N end of Progimnazijos Street, the Šeduva Old Town cultural layer continues to a depth of 1.8 m. A cultural layer up to 1.9 m deep also exists in the N end of Progimnazijos Street and on the hill. On the basis of ceramics decorated with early wavy designs and other finds dating to the 15th–16th that were found here, this is earliest inhabitation site discovered in Šeduva to date.

The cultural layer on Raguvėlės Street is up to 1.5 m deep, but here it is a fill layer brought in together with rubble from other Old Town sites in order to raise the street level in this low area. A eduva Old Town cultural layer with finds dating to the second half of the 2nd millennium was unearthed during the excavation. A wooden log well with 17th-century ceramics at the bottom was discovered in area 1 excavated in the carriageway of Progimnazijos Street.

Vilnius Morkūnas, Bronius Dakanis

Tyrimai Niauduvos pakrantėje, Vilniaus gatvėje 6A

2009 m. ISS atliko elektros kabelio tiesimo į Šeduvos Vilniaus gatvės pastatą 6A vietos, patenkančios į kultūros paveldo objekto, turinčio archeologinę ir urbanistinę vertę, ribas, žvalgomuosius archeologinius tyrimus. Tyrimai vykdyti saugomos teritorijos vidurinės dalies Š pakraštyje, 40–90 m į ŠV nuo Laisvės aikštės, į ŠR nuo Vilniaus gatvės, aukštesnėje už aplinką Niauduvos dešiniojoje pakrantėje. Tirta pakilumos, kurios centras yra Laisvės aikštės ŠV dalis, Š pakraštyje ir jos šlaite, sode-parke. Už 70–100 m į ŠV stovi Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia (manoma, jog Šeduvos parapija įkurta ir pirmoji medinė bažnyčia pastatyta 1512 m.). Tyrimų vietoje pakilumos ŠV šlaitas yra iki 1 m (prie Vilniaus gatvės) – 2,5 m (arčiau upės) aukščio. Aukščiausia jos vieta yra tarp Vilniaus gatvės namų 4 ir 6, įrengto alpinariumo vietoje. Nurodoma, jog tiesiant komunikacijas Šeduvos globos namų kieme, buvę iškasta žmonių kaulų (Lauros Prascevičiūtės duomenys).

Pagal tyrimų projektą, elektros kabelio tiesimo vietoje nuo Vilniaus gatvės pastato 1 (Šaulių namai) link rekonstruojamo pastato 6A (suprojektuotas neįgaliųjų dienos užimtumo centras) galimose vietose, šalia jau nutiestų įvairių komunikacijų linijų, iki įžemio – molingo smėlio, 46–74 cm gylyje ištirti 3 pasaulio šalių kryptimis orientuoti 1,5x1,5 dydžio šurfai, o elektros kabelio po Vilniaus gatve pravedimo vietoje, į ŠV nuo gatvės, ties jos namu 4 (Šeduvos globos namai) fiksuota kasta 0,5x2 m dydžio pailga ŠR–PV kryptimi

technologinė duobė. Iš viso ištirtas 7,75 m^2 plotas. Po žvalgomųjų tyrimų vykdytas 61,5 m ilgio ir iki 40 cm pločio bei 50 cm gylio kasimo tranšėjos kabelio paklojimui žvalgymas. Tranšėjos atkarpos fiksuojant archeologinių dirbinių radimo vietas, suskirstytos į Vilniaus gatvės (kasta palei Vilniaus gatvę, 7,5 m ilgio), parko P (parko PR pusėje, ŠR–PV kryptimi apie 19 m ilgio), parko viduriniąją (parko centrinėje dalyje, ŠV–PR kryptimi 10 m ilgio), parko Š (parko Š kampe, apie 20 m ilgio) ir pastato įvado (tranšėjos Š gale, prie elektros kabelio įvado – skydinės į pastatą, 5 m ilgio). Bendras žvalgymo plotas sudarė apie 24,5 m^2. Tranšėja daugelyje vietų kasta tiesiant ankstesnes įvairių komunikacijų linijas (šiluminių tinklų, elektros ir ryšių) maišytame grunte.

Parke, pakilumoje bei jos šlaite tarp Vilniaus gatvės ir Vilniaus gatvės namo 6A ištirtuose šurfuose ir kasamoje elektros kabelio paklojimo tranšėjoje aptiktas nuo 34 iki 74 cm storio intensyvus senamiesčio kultūrinis sluoksnis – juoda su rudu atspalviu žemė ar šviesiai rudas su pilku atspalviu smėlis, sumišę su žeme su archeologiniais radiniais. Tokio sluoksnio nebuvo šalia Vilniaus gatvės ir prie jos namo 6A, tiesiamos elektros linijos P ir Š galuose. Čia jis sumaišytas su vėliau susiformavusiais sluoksniais, kuriuose beveik nėra archeologinių radinių.

Tyrimų metu aptikta daugiau kaip 190 dirbinių ar jų fragmentų, iš kurių 93 inventorinti. Tai kalvio darbo vinys, kelios plokštinių ir puodyninių koklių, žiestų puodų bei langų stiklo, pasidengusio stora patina, šukės, datuojamos XVI–XVIII a. Didžiąją dalį radinių sudaro smulkios keramikos šukelės, būdingos senųjų miestelių ankstyviesiems kultūriniams sluoksniams. Daugumos puodų pakraštėliai atlenkti į išorę, trumpi, su stačiakampe briaunele (kai kurių su įdubimu viršuje arba su žemiau suformuotu juosiančiu iškilimu). Plonasieniai puodai puošti tankiomis ir negiliomis lygiagrečiomis linijomis. Viena puodo, dengto žalia glazūra, šukė su skylute, o kito panašaus ąselė – su pirštų įspaudais apatinėje dalyje, prie sujungimo su indo šonu. Aptikta kokliokarūnėlės dalis, dengta tamsiai žalia glazūra.

Analogiškas kultūrinis sluoksnis Šeduvoje, apie 150 m į R–PR nuo šių tyrimų vietos aptiktas tais pačiais 2009 m., tiriant tiesiamų komunikacijų vietą Progimnazijos gatvės Š gale, kalvelėje (žr. p. 364). Tai rodytų, jog šiuo metu žinoma seniausia Šeduvos miesto dalis yra pakilumos, kurios centre yra Laisvės aikštė ir jos ŠV pakraščio užstatymas, ŠR pakraštyje, Niauduvos dešiniojoje pakrantėje.

Tyrimų vietoje kapų neaptikta. Kadangi čia tiriant nustatytas senamiesčio vietos kultūrinis sluoksnis, abejotina, ar toje vietoje galėjo būti senosios kapinės. Nurodomi tiesiant komunikacijų liniją aptikti žmonių kaulai, tikėtina, iškasti pakilumos aukščiausioje vietoje, arčiau buvusios klebonijos, iš jos PV pusės, kur netoli yra anksčiau pravesti šilumos ir elektros tinklai. Gali būti, jog kalvelėje, artimesnėje senamiesčio vietai nei dabartinė bažnyčia, ir buvo pastatyta viena iš pirmųjų Šeduvos bažnyčių, o prie jos buvo įrengtos parapinės kapinės. Juoba kad tame sklype yra ir parapijos klebonija.

Tyrimų metu aptikti radiniai saugomi DKIM.

The field evaluation on the bank of the Niauduva at Vilniaus Street 6A

In 2009, the ISS conducted an evaluation during the laying of an electric cable to the building at Vilniaus Street 6A in eduva. A total of 7.75 m^2 were excavated and 24.5 m^2 sur-

veyed at the site of the cable's trench. An archaeologically-rich, 34–74 cm thick old town layer was discovered in the test pits excavated in the park, on a rise, and on its slope between Vilniaus Street and the house at Vilniaus Street 6A and in the electric cable trench dug there. Over 190 artefacts and artefact fragments, hand-forged nails, several panel (*Blattkacheln*) and 'pot-shaped' (*Topfkacheln*) stove tiles, sherds of thrown pots, and window glass shards dating to the 16th–18th centuries were found in the layer. This shows that the oldest part of Šeduva is on higher ground, at the centre of which are Laisvės Square and the development on its NW edge as well as the NE edge of the right bank of the Niauduva.

Irma Šutienė

Tyrimai Šeduvos senamiestyje

2009 m., vykstant žemės kasimo darbams, buvo atlikti archeologiniai tyrimai Šeduvos senamiestyje, Kėdainių, Šiaulėnų, Panevėžio, Vėriškių, Vytauto gatvėse ir Laisvės aikštėje. Šioje teritorijoje planuota tiesti kanalizacijos trasas. Didelė dalis tiesiamų trasų patenka į Šeduvos senamiesčio vietą, todėl prieš vykdant žemės kasimo darbus, privaloma atlikti archeologinius tyrimus visame atviru būdu kasamame plote, kam prireiktų daug laiko ir lėšų. Todėl nuspręsta naudoti technologijas, leidžiančias gręžti vamzdžius po žeme ir juos pravesti neardant kultūrinio sluoksnio. Tiesiant vamzdžius tokiu būdu, archeologiniai tyrimai buvo reikalingi tik šulinių statymo ir techninių duobių vietose.

Vykdant archeologinius tyrimus šulinių statymo vietose, tirtos teritorijos sąlyginai vadintos plotais, kurie numeruoti iš eilės pagal vykdytų darbų vietą. Pirmiausia tyrimai atlikti statomų šulinių ir techninių duobių vietose, vėliau, gavus pageidavimus iš Šeduvos gyventojų, – ištirti 6 pravedimai į gyventojų namus.

Šeduvos miesto vardas (suvokietintas) pirmą kartą užtiktas 1378 m. Livonijos riterių žygio į Lietuvą aprašyme. Vilhelmo von Frimerskeimo žygio metu Šeduva pavadinta „Sandeniškėmis". XVI a. Šeduvą žmonės vadino Šiauduva, o ji įsikūrusi prie upelio Niaudruva (Bukauskas A., *Trumpa Šeduvos miesto istorija*, Utena, 1992, p. 3). 1542 m. Šeduva jau vadinama miestu ir parapijos centru, joje yra malūnas ir parapinė mokykla. 1640 m. Šeduvoje pastatyta mūrinė katalikų bažnyčia, naujoje vietoje kūrėsi miesto centras su Turgavietės aikšte, kuri tapo radialiai sueinančių gatvių šerdimi. Žymiausias XVII a. įvykis Šeduvoje – Magdeburgo miesto teisių gavimas, po kurių Šeduva iš karališkojo dvaro tapo valstybiniu dvaru.

Miestas dažnai degė (1678, 1795, 1798). Po 1795 m. gaisro buvo išleista speciali instrukcija, kurioje nurodyta, kad naujai planuojant sklypus, reikia kiek ištiesinti senąsias posesijas, bet taip, kad nebūtų pažeistos turgaus aikštės ir gatvių linijos. Buvo uždrausta statyti namus be kaminų. Gyvenamųjų namų fasadai turėjo būti atsukti į turgaus ar gatvės pusę. Miestelėnai, kurie neišgalėjo prie turgaus aukštės statyti geresnių namų, privalėjo savo sklypus parduoti. Iki baudžiavos panaikinimo Šeduva buvo vienintelis Lietuvos miestelis, išsikovojęs miesto teises ir pagal įstatymus prilygęs apskrities miestams.

Iki šiol ankstyviausiai datuojamą miesto vietą (2009 m. vasarą tirtose gatvėse) buvo aptikęs Linas Kvizikevičius, kuris 1997 m. tyrė centrinę miestelio dalį Laisvės aikštės pakraštyje (šalia Vėriškų gatvės) ir aptiko XI a. kala-